

Alegat. 33.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany postanowień tyczących się okresu wyborczego Reprezentacyj gminnych i powiatowych w Ustawie gminnej i w Ustawie o Reprezentacji powiatowej z d. 12. sierpnia 1866, D. u. kr. Nr. 19. i 21.

Wysoki Sejmie!

Zgodnie z objawionemi życzeniami przeważnej większości Wydziałów powiatowych, Wydział krajowy widzi się w obowiązku przedłożyć Wysokiemu Sejmowi projekt przedłużenia obecnego okresu wyborczego, a względnie okresu funkcyonowania Reprezentacyj gminnych i powiatowych. — W skutek tego wypadnie zmienić odnośne postanowienia w Ustawie gminnej i w Ustawie o Reprezentacji powiatowej z d. 12. Sierpnia 1866 D. u. kr. Nr. 19. i 21. Zmiana ta, jak się okazuje, leży w ogólnej potrzebie, bo gdy jeden z Wydziałów pow. — Wydział Kosowski — z jej żądaniem wystąpił i powiadomił o tem inne Wydziały pow., wnet znaczna liczba tych ostatnich przedłożyła petycye w tymże samym kierunku. Gdy zaś potem Wydział krajowy rozesłał w tej sprawie zapytania do tych Wydziałów powiatowych, które na razie swej opinii nie objawiały, liczba podań w rzeczonym kierunku jeszcze więcej wzrosła. Nie licząc bowiem 8 Wydziałów powiatowych, które nie powzięły w tej kwestyi bliżej określonej decyzji, mianowicie: Brzesko, Kałusz, Mielec, Nisko, Rohatyn, Rudki, Stanisławów i Zaleszczyki, — tudzież 4 innych, które na nasze wezwanie odpowiedzi nie dały, mianowicie: Nowy-Sącz, Tarnopol, Trembowla i Żółkiew, — stosunek liczebny tych Wydziałów, które wyraźnie objawiły swe zdania, jest następujący:

Przeciwko przedłużeniu w ogólności:

Chrzanów, Cieszanów, Drohobycz, Gródek, Grybów, Kolbuszowa, Kołomyja, Lesko, Limanowa, Rawa, Rzeszów, Stryj i Wadowice. — Razem 13.

Za przedłużeniem:

- a) okresu wyborczego Reprezentacyj powiatowych: Bóbrka;
- b) okresu wyborczego Reprezentacyj gminnych: Kraków;

- c) okresu wyborczego Reprezentacyj powiatowych, tudzież Reprezentacyj gminnych, lecz tylko w gminach miejskich: Śniatyn;
- d) okresu wyborczego Reprezentacyj tak powiatowych jak gminnych, ale pod warunkiem pewnych zmian w organizacyi: Dolina, Żydaczów; wreszcie za przedłużeniem
- e) okresu wyborczego Reprezentacyj tak powiatowych jak gminnych oświadczyło się bezwarunkowo 44 Wydziałów powiatowych mianowicie: Biała, Bochnia, Bohorodczany, Borszczów, Brody, Brzeżany, Brzozów, Buczacz, Czortków, Dąbrowa, Dobromil, Gorlice, Horodenka, Husiatyn, Jarosław, Jasło, Jaworów, Kamionka, Kosów, Krosno, Lwów, Łańcut, Mościska, Myślenice, Nadwórna, Nowy targ, Pilzno, Podhajce, Przemyśl, Przemyślany, Ropczyce, Sambor, Sanok, Staremiasto, Skalał, Sokal, Tarnobrzeg, Tarnów, Tłumacz, Turka, Wieliczka, Zbaraż, Złoczów i Żywiec.

Razem 49.

W ogóle zatem stosunek ten jest jak 13 do 49.

Wydziały zaś powiatowe, które w tej poczwórnej większości domagają się przedłużenia, chcą, ażeby obecny okres trzechletni został przedłużony na lat sześć.

W uzasadnieniu swych opinij, mianowicie głównych, to jest za przedłużeniem lub przeciwko przedłużeniu, wiele Wydziałów powiatowych podało różne motywa. Motywa te jako głosy bezpośrednio wychodzące z praktyki rzeczy na miejscu, wypada tu przytoczyć.

Motywa przeciwko przedłużeniu.

1. Gorliwość członków — zdaniem niektórych Wydziałów powiatowych będących za utrzymaniem *status quo* — słabnie dosyć często już z końcem trzechlecia; tem gorzej zatem byłoby w czasie dłuższego okresu.

Owóż motyw ten wiele utracą wagi w obec motywów za przedłużeniem, wedle których, głównym powodem osłabiania się gorliwości członków z końcem trzechlecia jest bliskość terminu, w którym ich mandat się kończy. O ile przeto taki rezultat wypływa z konieczności rychłego ustąpienia, na to właśnie przedłużenie okresu może być środkiem skutecznym.

2. Krótki okres wyborczy, więc i okres funkcyonowania, przynosi w zysku coraz więcej świeżych żywiołów, daje możność odnawiania ciał autonomicznych; zresztą daje sposobność kształcenia się w życiu publicznem i obznajmiania ze sprawami.

Co do pierwszych punktów tego motywu, można zauważyć, że przedłużenie okresu funkcyonowania z lat trzech na lat sześć nie wiele zapewne stałoby tu na zawadzie. Co zaś do sposobności kształcenia się, obznajmiania się ze sprawami, to krótkość funkcyonowania wedle obecnego okresu stanowi raczej przeszkodę nie pomoc.

3. Przedłużenie okresu z powodu, że pierwsza część tegoż schodzi zwykle na przysposabianie się członków do pełnienia swych urzędów jest zbyt czułe, albowiem członkowie już stawiając swe kandydatury, winni być dostatecznie przygotowani. Inaczej, w braku odpowiednich kwalifikacyj uprzednio nabytych, nigdy przez samo urzędowanie należycie wyrobic się niezdolają.

Motyw ten niezależnie od jego ostatecznej uwagi, stoi poniekąd w sprzeczności z poprzednio przytoczonym, wedle którego funkcyonowanie członków ciał autonomicznych ma być dla nich szkołą kształcenia się w życiu publicznem. O ile zaś się odnosi do prostych kwalifikacyj, choćby elementarnych, to również nie jest on przekonywającym. Przypuszczać bowiem należy że w ogóle tacy przedewszystkiem kandydaci wybierani bywają, którzy stosunkowo mają najwięcej kwalifikacyj do pełnienia danych funkcyj. Otóż ci nawet najlepiej ukwalifikowani jakimi wyborcy rozporządzać

mogą, nie mniej przeto potrzebują z początku pewnego i to dłuższego czasu na obznajomienie się ze sprawami i ze sposobami ich przeprowadzania. Im zaś krótszy okres urzędowania, im częstsze zmiany, tem więcej z owego właśnie powodu sprawy na tem cierpią.

4. Najskuteczniejszym środkiem do pozbywania się złych członków Reprezentacyj powiatowych i gminnych jest krótkość okresu ich funkcyonowania.

Argument ten nie zdaje nam się być trafnym:

Sądzimy bowiem, że co do Reprezentacyj powiatowych taki stan rzeczy jest tylko wyjątkowy. Co zaś do Reprezentacyj gminnych, to ustawy dostarczają dostatecznych środków do pozbycia się złych członków, szczególnie jeżeli ci wchodzą w skład Zwierzchności gminnej; niepotrzeba zatem czekać zgaśnięcia mandatu.

5. Obawę utraty członków zdolnych i gorliwych usuwa możność ponownego ich wyboru.

Jakkolwiek motyw ten może być słuszny, to niemniej jednak jest prawdą, iż zdolność i gorliwość członków nie zawsze cieszy się ogólnem uznaniem wyborców, a przeto, lepiej jest mniej często ich wystawiać na łaskę tychże, lub przynajmniej stawiać ich w potrzebie liczenia się z nimi.

6. Przedłużenie okresu funkcyonowania pociągałoby za sobą nadto wielkie ofiary ze strony członków, zważywszy że w ogóle sprawują oni swe urzęda bezpłatnie.

Ze wszystkich motywów przeciwko przedłużeniu, ten ostatni jest bez wątpienia najważniejszy. Atoli gdy się zważy, że z 13 Wydziałów, które są przeciwko przedłużeniu, tylko 6 go podnosi, zaś 7 innych przechodzi nad nim do porządku; gdy się zważy, że 49 Wydziałów, które są za przedłużeniem, *eo ipso* zupełnie go odrzucają; gdy w końcu cały ów motyw dotyczy li tylko kwestyi gotowości do pracy bezpłatnej, a na 70 Wydziałów powiatowych, które w tej sprawie głos zabrały, jedynie 6 z pomiędzy nich w rzeczonym kierunku się oświadcza, — ztąd kwestya ta już przez sam stosunek głosów zostaje stanowczo rozstrzygniętą.

Motywa za przedłużeniem:

1. Obecny krótki okres wyborczy — zdaniem Wydziałów, które się za jego przedłużeniem oświadczyły — oddziaływa szkodliwie na bieg spraw i urzędowanie ciał autonomicznych, gdyż zaledwie członkowie przyswoją sobie potrzebne wiadomości, zaledwie rozpatrzą się w sprawach, a już się kończy ich urzędowanie. Najgorzej ma się rzecz co do członków zwierzchności gminnych. Ci bowiem zaledwie jeden rok tylko właściwie urzędują, gdyż w pierwszym roku obecnego trzechletniego okresu muszą używać głównie swego czasu na obznajomienie się ze sprawami i nabranie jakiej takiej wprawy do urzędowania, w ostatnim zaś, trzecim roku, oglądanie się na nowe wybory, skarwienie sobie względów u wyborców, ubezwładnia w ogóle ich działalność.

2. Zbyt częste wybory po miastach, a z niemi połączone agitacye wyborcze prowadzą rozdrażnienie i roznamiętnienie. Przy wyborach zaś do Rad powiatowych łączą się jeszcze do agitacyi wyborczej względy polityczne. Takie rezultaty oddziaływają na ludność ujemnie, nieraz nawet demoralizująco. Należałoby zatem o ile można umniejszać przyczyn potemu.

3. Przedłużenie okresu wyborczego zaoszczędzi wyborcom wiele czasu, bo mniej często będzie okazywa do odrywania rąk od pracy w polu i przy domowem gospodarstwie. Czas wreszcie absorbowany przez wybory jest w istocie nierównie dłuższy niż na pozór się zdaje. Nie licząc bowiem ile go zabierają agitacye wyborcze, to dość zwrócić uwagę na różne zachodzące przy wybo-

rach nieprawidłowości i protesta, które odraczają rezultat aktu wyborczego, tak że niekiedy wybory podjęte na wiosnę, kończą się zaledwie w jesieni.

4. Podobnie przedłużenie okresu wyborczego zaoszczędziłoby wyborcom sporo kosztów. Udawanie się bowiem przy wyborach Reprezentacyj powiatowych do miejsc wyborów i pobyt tamże, pociągają za sobą razem wzięwszy wydatek nie mały. Z drugiej strony, wiele także kosztują rozliczne delegatury rządowe do sprawdzania i porządkowania spraw protestowanych, a chociaż bezpośrednio kosztą tego rząd płaci, to wszakże pośrednio płaci je z kieszeni wszystkich obowiązanych do płacenia podatków.

5. Z powodu krótkości obecnego okresu funkcjonowania, cierpią wielce po powiatach sprawy t. z. ekonomiczne. Często bowiem tak się dzieje, że zanim Reprezentacja powiatowa przygotowuje której z tych spraw przeprowadzenie, kończy się okres, nowa Reprezentacja podejmuje to przeprowadzenie inaczej, zaczyna przygotowywania *ab ovo*, i również daremnie.

6. Przedłużenie okresu funkcjonowania potrzebne jest do zaprowadzenia pewnego systemu działania a tym sposobem do ułatwienia funkcji.

7. Przy niskim stopniu oświaty gmin naszych, szczególnie wiejskich, niepodobna nawet wymagać, ażeby w ciągu obecnych krótkich okresów, mogli się członkowie Reprezentacyj gminowych wyrobić jak należy do sprawowania ciężących na nich urzędów.

8. Dopiero z przedłużeniem rzeczonoego okresu może nastąpić skuteczny rozwój instytucji autonomicznych.

9. Dopiero przedłużenie tegoż okresu, czyniąc członków Reprezentacyj powiatowych i gminnych na dłuższy czas niezawisłymi od wyborców, umożliwi energiczniejsze ich urzędowanie.

Wydziały powiatowe, które te motywa za przedłużeniem stawiają, dodają w końcu, że

10. Ponieważ okres wyborczy, a przeto okres funkcjonowania władz autonomicznych krajowych jest sześcioletni, podobnie być winno i co do władz autonomicznych powiatowych i gminnych.

Motywa te prawie wszystkie, zasługują na uwzględnienie. Wprawdzie niektóre z nich dotyczą takich faktów, które, jakkolwiek ujemne, to jednak będąc nieodłączne od wszelkich wyborów, nigdy w zupełności usunąć się nie dadzą, np. strata czasu i kosztów, a poniekąd także drażnienie ludności przy agitacjach wyborczych.

Mimo to wszakże, dążność ogólna do zmniejszenia przyczyn, z których takie skutki wypływają, jest zawsze usprawiedliwiona, zwłaszcza w obec tylorakich koniecznych wyborów do różnych ciał obieralnych w kraju i do Rady Państwa. Gdy się zaś zważy te z pomiędzy wyżej przytoczonych motywów, które stanowczo przemawiają za potrzebą zmniejszenia liczby wyborów do Reprezentacyj powiatowych i gminnych, to owe zarzuty dotyczące straty czasu, kosztów i drażniących agitacyj, w odniesieniu do takich właśnie zbyt licznych wyborów, całe inne nabierają wagi i nie mogą nie iść pod rachunek.

Przechodząc teraz do innych motywów za przedłużeniem, trudno zapewne nie uznać ich słuszności. Faktem jest bowiem, że nawet najlepiej ukwalifikowani członkowie, potrzebują najprzód pewnego dłuższego czasu na obznajomienie się z urzędowaniem, na wejście w tok spraw, jak również, że pod koniec okresu, bądź dla tego, że chcą ze wszystkim ustąpić, bądź dla tego, że chcą być nadal wybrani, muszą się liczyć z różnemi względami, z mniejszą zwykle energią i gor-

liwością urzędują niż należy. Twierdzenie więc, że niektóre organa autonomiczne tylko przez drugi rok trzylecia, zatem przez jeden rok tylko obecnego okresu, urzędują w ogóle jak należy, jest w wielu razach zupełnie uzasadnione.

Podobnie trafną wydaje się uwaga, że przedłużenie okresu urzędowania dozwoliloby na wyrobienie się lepszej rutyny i więcej systematycznego prowadzenia spraw niż obecnie, a tym sposobem ułatwiłoby nawet działalność; z drugiej zaś strony, że co się tycze Reprezentacyj gmin, to przy obecnym stanie oświaty, szczególnie ludności wiejskiej, niepodobna nawet wymagać, ażeby podczas tak krótkiego jak dzisiaj okresu, mogli się wyrobić po gminach wiejskich członkowie odpowiednio do sprawowania powierzonych im przez ustawę urzędów.

Zarówno dalej faktem zdaje się niewątpliwym, że tak częste, jak obecnie zmiany Reprezentacyj powiatowych i gminnych ujemnie wpływają na działalność tychże, a co się zresztą szczególniejszej pokazuje w przeprowadzaniu spraw szerszych po powiatach, które obecnie w różnych miejscowościach nawet rozwinąć się nie mogą. Słuszna też zapewne uwaga, że dopiero z przedłużeniem okresu funkcyonowania, może nastąpić lepszy niż dotąd rozwój władz autonomicznych po powiatach i gminach.

Nareszcie obok wszystkich powyższych względów za przedłużeniem rzeczzonego okresu, uderza tu jeszcze jeden bardzo wielkiej wagi, mianowicie, że władze autonomiczne gmin i powiatów, które przy dzisiejszym okresie zaledwie wszedłszy w tok działania, już wnet znachodzą się w przededniu ekspiracyi swego mandatu, nie mogą nigdy na czas dłuższy zdobyć sobie swobody akcyi, zostają prawie w ciągłej zawisłości od losu wyborów, a przeto nie są w stanie nigdy rozwinąć szerszej i energicznej działalności.

Dopiero więc z wytworzeniem dla nich większych swobód, dopiero z uwolnieniem ich na czas dłuższy od tej zawisłości, będzie można oczekiwać po nich więcej energii w działaniu, a zatem i lepszych skutków tegoż.

W obec tych tedy względów, które wykazując tyle ujemnych stron obecnego krótkiego okresu, pozwalają zarazem się spodziewać, że jego przedłużenie mogłoby zbawiennie wpłynąć na bieg spraw tak żywo kraj obchodzących i na stan rzeczy ogólny z tylu rozlicznych stron; w obec wreszcie tak przeważnej większości głosów prowincyj, wyraźnie i jednomyślnie przedłużenia tego się domagających, wynika niewątpliwie potrzeba zadosyć temu uczynić.

Chodzić więc tylko już może o ustanowienie granic tego przedłużenia

Owoż podwojenie obecnego okresu czyli przedłużenie go na lat sześć — jak o to proszą wyż pomienione 49 Wydziałów powiatowych — zdaje się zupełnie uzasadnionem. Jest to już obecnie okres wyborczy, a przeto okres funkcyonowania naczelných organów autonomii, Sejmu i Wydziału krajowego, stanowiąc zaś takż sam, to jest okres sześcioletni, dla organów autonomii powiatowych i gminnych, sprowadzi się nawet w ogólności tem większy związek w wewnętrznym ustroju zbiorowego ciała autonomicznego w kraju.

Co zaś do terminu zaprowadzenia tej zmiany, sądzimy, że najwłaściwszym byłby termin wszelkiej pierwszej ekspiracyi mandatu, jaka zajść może dla każdej z Reprezentacyj powiatowych i gminnych od czasu ogłoszenia ustawy zmianę powyższą postanawiającej.

W końcu nadmieniamy, że co do utraty mandatu na na lat trzy i władzy dyscyplinarnej trwającej również lat trzy, o czem postanawia §. 102. Ustawy gminnej, czas ten będący częścią

tylko w pośrednim i dowolnym związku z okresem wyborczym, częścią zaś będąc tylko w związku z okresami przedawnienia, według prawa cywilnego, może i nadal jak dotąd pozostać.

Załączając projekta odnośnych noweli

Wydział krajowy wnosi:

Al. A. i B. „Wysoki Sejm raczy uchwalić obok załączony projekt Ustawy *Aleg A i B* jako nowe do Ustawy gminnej i do Ustawy o Reprezentacjach powiatowych“.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 16. Czerwca 1880.

Marszałek krajowy

Ludwik hr. Wodzicki w. r.

Sprawozdawca

Dr. Smolka w. r.

Członek Wydziału krajowego.

U s t a w a

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem,
dotycząca przedłużenia okresu wyborczego Reprezentacyj gminnych na
lat sześć.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakow-
skiem, rozporządzam :

Art. I.

Paragrafy 21 i 22 Ustawy gminnej z dnia
12. Sierpnia 1866. Dz. u. k. Nr. 19, w dotych-
czasowem brzmieniu zostają uchylone i mają brzmieć
jak następuje :

Peryod wyborczy.

§. 21.

Członkowie Rady i ich zastępcy, tudzież
członkowie Zwierzchności gminnej, obierani będą na
lat sześć.

Wszakże po upływie tego czasu pozostają
oni w urzędzie aż do ukonstytuowania się nowej
Reprezentacji gminnej.

Ustępujący mogą być na nowo wybrani,
jeżeli przeszkoda prawna nie zachodzi.

Wybory uzupełniające.

§. 22.

W razie opróżnienia w ciągu sześcioletniego
peryodu posady Naczelnika gminy, jego zastępcy,
asesora lub przysiężnego, winna Rada najpóźniej
do dni 14 wybrać w jego miejsce innego na czas
pozostały.

W miejsce radnego ubywającego przed koń-
cem peryodu, lub nie mogącego czasowo brać udziału

łu w czynnościach Rady, powoła Naczelnik gminy do Rady tego zastępcę, który największą ilość głosów otrzymał w tem samym kole wyborczem, w którym radny, mający być zastąpionym wybranym został. W razie równości głosów rozstrzyga los.

Gdyby jednak tyle radnych brakowało, iżby liczba przez jedno koło wyborcze wybranych nawet przez powołanie z tegoż koła zastępców uzupełnioną być nie mogła, natenczas, winno toż koło wyborcze przedsięwziąć niezwłocznie, na podstawie nowej listy wyborczej, wybór uzupełniający na dalszy ciąg peryodu wyborczego.

Art. II.

Powyższe zmiany otrzymują moc prawą z dniem zgaśnięcia mandatów Reprezentacyj gminnych po ogłoszeniu niniejszej ustawy, i odnoszą się jedynie do nowo obranych w tejże samej epoce Reprezentacyj, w miarę ich wyboru.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

U s t a w a

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem dotycząca przedłużenia okresu wyborczego Reprezentacyj powiatowych na lat sześć.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam :

Art. I.

Paragraf 14 Ustawy o Reprezentacjach powiatowych z dnia 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 21, w dotychczasowem brzmieniu zostaje uchylony i ma brzmieć jak następuje.

Peryod wyborczy.

§. 14.

Rada powiatowa wybiera się na lat sześć. Wyjąwszy przypadek przewidziany w §. 53, rada sprawować winna swoje czynności aż do wstąpienia nowo obranej Rady.

Wydział powiatowy obierany będzie na cały peryod wyborczy Rady powiatowej i urzęduje aż do wstąpienia nowego Wydziału.

Art. II.

Powyzsza zmiana otrzymuje moc prawa z dniem zgaśnięcia mandatów Reprezentacyj powiatowych po ogłoszeniu niniejszej ustawy, i odnosi się jedynie do nowo obranych w teje samej epoce Reprezentacyj, w miarę ich wyboru.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

